

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA.

Az „Udvarhelymegyei Jegyzői-Egylet” hivatalos közlönye.

Előfizetési árak:

Egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fl. — Tanulóknak egész évre 6 korona.

Felelős szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számíttatnak. Nyilttér sora 50 fillér. Megjelen hetenként egyszer, 6-8 oldalon vasárnap
A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

Iparfejlesztés és kivándorlás.

Székelyudvarhely, aug. 9.

A kivándorlás oka az esetek óriási többségében a megélhetés nehézsége, olykor lehetetlenség. Kisebb számban, de szintén igen gyakran a jobb kereset után való vágyódás a kivándorlás előidézője, de már nemcsak az élet megkönnyítése a cél, hanem némi vagyonnak, habár súlyos munka árán is, megszerzése.

A kivándorlók harmadik specziése az, a mely olykor a meglévő jó helyzetét is elhagyja, hogy szerencsét próbáljon, világot lásson. A nagy tömeg mellett ez elenyésző kisebbség s így foglalkozni fölösleges vele.

Az amerikai nagy és állandó munkabér csakugyan módot ad arra, hogy a kik a nehéz munkától nem irtóznak, néhány évi erőfeszítés és takarékoskodás útján — mit az amerikai olcsó megélhetés is előmozdit — némi tőkét gyűjtsenek. A kik erre hajlandók, azoknak egyetlen vágyuk, hogy ismét hazakerüljenek és összekuporgatott vagyonkájukkal aztán itthon kezdjenek valamit. Soknak sikerül is ez, néhány évi önkéntes szöszmötés után hazajő s itthon akaratalanul a legerősebb létrehozója lesz a kivándorlásnak. A példája biztatás, a sikere vonz s a kivándorlás az illető községben olyanná válik, mint a láncz, a szemek egymásba fűződnek szakadatlanul. A sokféle kivándorlási láz között ez a leghatásosabb, a sok propaganda között ez a legcsábítóbb, mert a boldog hazatérők szerencséjét nem homályosítja el az odakünn elpusztultak panaszkodása. A kik elpusztultak, azok nem beszélnek, azok némák.

Ámde, a ki hazajött, az szeretne azután itthon is maradni. Nem akar uraskodni, a pénzért megelégszik a legkisebb kamattal, szívesen dolgozik, a fele vagy a harmada bérért, mint Amerikában; egyetlen óhajta, hogy a munkája után emberi módon élhessen. Ha pedig ezt a legkevesebbet nem tudja elérni, akkor a megtakarított pénzét beleöli a földbe, a melyet háromszoros-négyszeres áron vásárol az értékén fölül, jómaga pedig fölszedi a sátorfáját és ujra elindul, nagy és fájó csalódással.

Már most lássuk, mi lehet az eredménye egy-egy ipartelepnek, a mely a kivándorlás ilyen középpontjain keletkezik. Kétségtelen, hogy az új vállalkozás kezdetben magához vonja a helyi gazdaságokban és egyebütt alkalmazott munkásoknak egy részét. De e mellett határozottan állítható az is, hogy a családfő állandó és jó keresettel járó foglalkoztatása helyhez köti az egész családot és közvetve egyéb foglalkozások számára is szaporítja a munkaerőt.

A kivándorlás viszontagságai közben a gyermek csak teher, a mint hogy utjában van az idegenben pénzt hajszó munkásnak is és megállapítható, hogy a kivándorlók Amerikában nem szaporodnak. Otthonában azonban már kedves a gyermek és — szükséges is. Természetes, hogy a családnak minden tagja gyári munkát nem állalhat, nem kötheti le magát naphozat, hónapokon, esztendőn keresztül, hiszen otthon ir-

van tennivalója, de igen is vállalhat időszaki munkát, bár a keresete jelentéktelenebb. Minél több családfőt köt le valamely iparvállalat, annál több lesz tehát egyéb foglalkozási ágakban is a munkaerő. Az ipar nem kevesbiti, hanem gyarapítja a munkásoknak számát.

Másrészt pedig, a ki már elfogott a kivándorlás lázát, az nem fog helyben maradni akkor sem, ha a községben nincs iparvállalat. A külföldi munkát nem tarthatja otthon a csekély fizetésű gazdasági munka reménye, a miből megélni úgy sem tudna.

Erre viszont azt felelik: Máris 3-4 korona a gazdasági munkás napszáma, mi lesz akkor, ha iparvállalat kerül a környékre? Csodálatos, hogy ez még kérdés tárgya lehet. Tegyük föl, hogy valakinek szüksége van napszámásra, a ki elvégezze a gyár munkáit, egy hét, két hét, szóval bizonytalan idő alatt. A nyári munkaidő két hónap, mintegy ötven munkanappal, a mi három korona bert számítva, százötven korona. Hozzászámítva ehhez egyéb gazdasági munkák végzésével megkeresett újabb száz koronát, az illető munkás egész esztendői keresete kétszázötven korona.

Ekkora jövedelemmel egyetlen ember is alig élhet meg, hogyan élhetne belőle egész családjával? Ez lehetetlen s a ki mégis erre volna kárhóztatva, az vagy nem alapít családot, vagy ha van családja, azt elhanyagolja, legjobb esetben — kivándorol.

Milyen lesz a helyzet ezzel szemben, ha alapul vesszük, hogy a család feje valamely gyárban dolgozik? Legkisebb napszámként fölvehetjük a 2 korona 30 fillért, a mely évenként — 280 munkanapot számítva — 644 korona. A mellett a családtagok is kereshetnek, úgy hogy a család megélhetése biztosítva van, sőt szerény, józan életmód mellett meg is takaríthat belőle. A gyárosnak rendszerint csupán a családfőre van szüksége s így az egyéb foglalkozási ágak számára megmarad a család valamennyi többi tagja. Am fölháználhat a gyár egy-egy családból több tagok is, a főczél a családnak otthonához való lekötése s így a kivándorlás fölöslegessé tévése, így is elérhető.

Igy van ez a külföld iparos államaiban is. Mentül több a gyár, minél nagyobb számban szivja föl a gyáripar a maga részére a munkaerőt, annál nagyobb az olcsóság, annál könnyebb a megélhetés. A ki megfigyeli a külföld egy-egy nagyobb iparos városának az életét, tapasztalni fogja, hogy noha az élelmi cikkek javarészt külföldről, talán éppen tőlünk szerzik be, mégis olcsóbb az élet, mint például minálunk. Végző következtetésképpen megállapíthatjuk, hogy teljességgel hamis állítás az, hogy a gyáripar a munkaerő elvonása által általános drágaságot okoz, mert éppen ellenkezően van s mindenki bölcsen cselekszik, ha akár közvetve, akár közvetlenül segítségére van a magyar ipar föllendülésének.

Orsz. képviselő.

BELFÖLD.

A Székely Társaságok Szövetsége.

Székelyudvarhely, aug. 9.

Hatvanhárom székely társaságot számláló szövetség második közgyűlését Szamosújvárott tartotta meg hétfőn, érdeklődéssel. A közgyűlésre nagy számmal érkeztek a tagok és vendégek. Összesen huszonegy társaság képviseltette magát. Kedden reggel 9 órakor Deák Lajos szövetségi elnök, marosvásárhelyi kir. tanfelügyelő nyitotta meg a közgyűlést. Hangoztatta a székely akció fontosságát s rámutatott arra a sok megoldatlan problémára, amelynek a székely társaságok működése óta székely akció a neve.

A gyűlésen kétszázán vettek részt. Kossuth Ferencz kereskedelmi minisztert Csóka József osztálytanácsos, Darányi Ignác földmívelésügyi minisztert Koós Mihály kirendeltségi vezető és Apponyi Albert gróf kultuszminisztert Szolnok-Dobokamegye kir. tanfelügyelője képviselte. Jelen voltak ezenkívül a székely társaságok kiküldöttei is, nemcsak az erdélyrészi községekből, hanem Aradról, Szegedről, Debreczenből is. Székelyudvarhelyről Dr. Solymossy Lajos kir. igazgató és Solymossy Endre koll. tanár vettek részt a gyűlésen.

Az elnöki megnyitó után Máthé József főtitkár számolt be a szövetség működéséről. Ezután Bethlen István gróf indítványára egy határozati javaslatot fogadtak el, mely a mezőszéki magyarság megerősítését célozza és hogy az erdélyrészi megyékben és községekben a tennivalókat közlegénként meg kell állapítani, hogy legyen egységes program. Ez a munkaterv gazdasági és kulturai legyen.

László Gyula a székely vasutakról értekezett. Szerinte és Borszékly Soma szerint is életkérdése a székelységnek a Budapestről Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen, Sepsiszentgyörgyön és a Bodza-szoroson átfutó s Konstanciaig és a Fekete-tengerig terjedő fővasutvonallal. A közgyűlés László javaslatát egyhangulag elfogadta. Ezután Nagy Lajos szegedi tanár tartott felolvasást „Állami népoktatásuk hiányai, tekintettel a Székelyföldre.” — Közgyűlés végeztével a tagok kirándulásokat tettek a vidékre.

Politikai jegyzetek.

Székelyudvarhely, aug. 9.

Minden ellenkező hírrel szemben is, a melyt itt ellenséges rosszakarat, ott hazafias aggodás sugallt, ime a valóság: megvannak az alkotmánybiztosítékok. Nincsen akadályuk, a király megadja betérjesztésükhöz előzetes szentesítését.

A tény valóságában kétkedni nem lehet: egyéb biztató jeleken és nyilatkozatokon kívül bizonyosság rá Náway Lajosnak, a ház alelnökének nyilatkozata, a melyet Battonyán választói előtt beszámolójában mondott.

E kijelentésnek nagy a jelentősége mindenképpen. Náway Lajos alelnöke a háznak, állásban és bizalomban kiemelkedő alak politikai életünkben. Pártállásánál fogva közel áll Andrássy Gyula gróf belügyminiszterhez, az alkotmánybiztosító törvényjavaslatok szerzőjéhez. Ha tehát ilyen állású és jelentőségű férfiú ilyen határozott formában közli a nyilvánossággal, hogy az alkotmánybiztosítékok sorsa el van döntve még pedig kedvező irányban, akkor kétség többé nem lehet.

Jogos és büszke örömmel fogadhatja az alkotmánybiztosítékok hírét minden magyar ember. Hiszen arra hivatvák, hogy bástyái legyenek a nemzeti jognak, a rendnek; hogy megóvják

az országot törvényeinek elferdítésétől, szándékos félremagyarázásától; s megóvják egyben a királyt tudatosan tévedő közjogászok alkotmányba ütköző tanácsaitól.

Ez a két szempont adódott tanulságul az elmúlt nemzeti küzdelem során. Akkor derült ki, hogy alkotmányunk van, jogunk, törvényünk tiszta, de nincs intézmény, mely az alkotmány egyes tényezői között a törvények magyarázatában való eltéréseknél, összeütközéseknél döntő, ítélő bíró lehetne. Innen eredt minden baj és zavar. A darabontak a legnagyobb törvénytelen-séget is megpróbálták a törvényesség mezejébe bújtatni. — Paragrafusra hivatkozni mindig lehet, ha a hivatkozás alaptalan is. Mert ezzel egyidőre vita tárgyává lesz a legvilágosabb tétel is. S a törvénytelen politikai merényletek szer-zőinek egy pillanatra ez is elég. Ennek az er-kölcstelenségnek a lehetőségét akarják kizárni az alkotmánybiztosítékok.

Nem mondott újat Návay, hisz jelentették ezt más oldalról és régebben is. De abban az izgalomban, a melyet a politikai konkolyhíntők támasztottak, minden új és megerősítő nyilatkozatot örömmel üdvözöl a magyar közvélemény, mert nyomában megerősödik a megnyugvás ér-zése s feltámad a belátás, hogy a kormány és a koalíció nem hiába dolgozott. Programjának egyik, éppen nemzeti szempontból legjelentősebb része, ime valóra válik.

*

Politikai körökben nagy felháborodással tár-gyalják Szikcsák Ferencz tót nemzetiségi képviselő legujabb szereplését. Szikcsák ugya-nis a Szokolcsáú megjelenő Ludové Noviny című lapban felhívást intézett a tót lakossághoz, hogy járuljon a király elé és kérje, hogy az új választási törvényben ne kötéssék ki a magyar nyelv ismerete.

Alkotmányos országban pártok és párt-frakciók csak a törvényhozás rendes útján te-hetnek kísérletet arra, hogy egyik vagy másik óhajításuknak érvényt szerezzenek. Aki erről az utról letér, az a törvényt szembehelezkedő lázadó. Annál nagyobb a bűn, ha azt egy ma-gyar képviselő követi el. Szikcsák, lealázva a parlament méltóságát, a törvényhozás megkerü-lésével direkt a királyhoz fordul, hogy ne szen-tesítsen egy törvényt úgy, ahogy azt az alkot-mányos többség kontemplálja.

Ettől eltekintve is hazaárulás az, amit Szikcsák Ferencz elkövet, mert elvégre ez az ország Magyarország és a hivatalos nyelv a magyar. Az általános választójogot nem kapják Szikcsák Ferencztől, vitába sem bocsátkoznak vele komolyan. De egyértelműleg megbélyegzik hazafiatlan és törvénytörő eljárását és a meg-torlás szükségességét hangoztatják. Hogy a megtorlás milyen nemét választják, az ma még bizonytalan.

De kétségtelen, hogy az illetékesek meg fogják találni a módot arra, hogy az elkövetett súlyos bűn megtoroltassék és a magyar alkot-mányosság ellen intézett vakmerő merénylettel szemben a kellő elégtétel el ne maradjon. Andrássy Gyula belügyminiszter egyebekben aligha fogja respektálni Szikcsák úr különös és éppen-séggel nem tiszteletreméltó — intenczióit.

*

A horvátok tehát tovább obstruálnak. Visszajönnek ősszel Budapestre és megobstruálják majd a kiegyezést, az ujoczjavaslatot, az alkot-mánybiztosítékokat. Még szép tőlük, hogy min-dezt előre bejelentik, legalább készülhetünk a horvát obstrukció fogadására — házszabály-revizióval. A horvát kérdés felfogása tekinté-tében a magyar nemzet függetlenségi törekvését a közel jövőben megvalósítandó reális, élő való-ságnak tekintik, azok többnyire a horvát nem-zettel való jó viszony hívei, mivel úgy vélik, hogy a függetlenségért vivandó harcban a ma-gyar nemzetnek nem ellensége, hanem jó ba-rátokra, szövetségesekre van szüksége. Most egy esztendeje általában az a felfogás volt tulnyomó a magyar közvéleményben. A közbevetett nyelvkér-dés azonban háttérbe szorította ezt a felfogást és előtérbe nyomta azt a másikat, mely a horvát-alkotmány szembent az erőles eljárást követeli és minden horvát mozgalmat, minden elszakadási

törekvést az erő hatalmával vél megtörendőnek. Így ingadozik a magyar nemzet politikájára a horvátokkal szemben a váltakozó áramlatok szer-int. Már pedig az ingatag politika soha sem lehet jó. Eredményre csakis határozott, egyenes, következetes politikával lehet jutni.

*

Szerbiával sehogyan sem tudunk rendbejönni. A kereskedelmi szerződések dolgában folyó tár-gyalásokat megint elhalasztottuk. Az egyik hír szerint szeptemberig, a másik hír szerint deczem-berig. — Szerbia az ő állatkivitele számára lehetetlenségeket követel, monarkiánk pedig né-hány nevezetesebb ipari vámtételnek olyan csök-kenését kívánja Szerbiától, a melyet ez állítólag nem adhat meg. Ez az ellentét olyan éles, hogy még az 1907. végeig köteendő provizóriumot is lehetetlenné teszi. A magyar mezőgazdaság ezt az állapotot semmiesetre sem snyilí meg, de közlélemzési viszonyainkat a megegyezés halo-gatása alaposan megrontja. A magyar és az osztrák ipar, természetesen, szívesen látná a megbékélést, de Budapesten is, Bécsben is a kormányok abban bizakodnak, hogy miuden ha-logatás ellenére is, a sikeres megegyezés nem késhetik.

Egészség és iskola.

Székelyudvarhely, aug. 8.

Az iskolának a gyerekek iránt feladata azok-nak lelkét képezni és testök fejlődését is elősegíteni. S ha az iskolák építése, czéljaszerűbb világítása, a réginél jobb szellőztetése mellett is elég nagy szá-mban fordulnak elé az iskola növendékei között olyan betegségek, melyekért majdnem kizárólag azt okol-hatjuk: abból nem következik, hogy egyedül ezt te-gyük felelőssé. Sok, az iskolán kívülfekvő kö-rülmény foly be erre, melyek együtt idéznek elő betegedéseket.

Minden egyéb betegséget mellőzve, egyedül arról emlékezem meg, melynek csupán az iskola lát-szik előidéző oknak. Nagyon sűrűn fordul elő az első iskola évben a gyerekeknel hirtelen fellépő étvágytalanság. Ennek következtében elvesztik a gyerekek viruló színüket, főfajában gyakran szen-vednek, anélkül, hogy valamely szabatosan megjelöl-hető betegségben szenvednének. Jól tudják a szülők, hogy az ilyen gyerekekbe, különösen reggel, alig lehet valami kevés ételt belé diktálni. Ez lelki befolyásra vezethető vissza. Az a gyerek, aki eddig teljesen magának élt, játékaival foglalkozott és akinek majd-nem mindenki (az egész háznép) meghódolt, egy-szerre egy sereg, vele egyenlő jogokkal bíró és kö-rülből egyenlő erejű egyenlő találja magát szem-közt. Ezen apró sereg engedelmeskedik egyetlen, előttük idegen ember akaratának, a tanító urénak. Aki előttük nagyobb, hatalmasabbnak látszik a szü-lőknél is. Ez az új környezethez való alkalmazkodás és az iskola által követelt tanulás kötelessége bizo-nyára mély nyomokat hagy a gyermeki lélekben, annál mélyebbeket, minél aggodóbbak, gondosabbak valának szülei. Tehát a jobbmóduak gyerekeinel fordul legtöbbször elő, hogy ezen lelki befolyás tes-tüket erősebben éri, mint a kevesebb műveltséggel bíró, szegény osztályból származókat. Akik már ott-hon szokva vannak nélkülözésekhez, s más gyere-kekkel való érintkezéshez. Tehát már bizonyos mennyiségű önállóságra tettek szert.

De vannak fizikai okok is, melyek a gyere-kek betegségét előidézik, ezek közül egy párt bátor-kodom megemlíteni, lehetőleg egyuttal meg is jelölöm a gyógyítás útját.

Romlott levegőnek huzamos időn át való be-szívása. Ugyanis, ha egy iskolába belépünk, azonnal megcsappja orrunkat valamely kellemetlen szag, melyet a tantermek levegőjének tisztaság szén-sz tartartalma idéz elő. Az ilyen levegő a felöltöttek is ártalmas, hát még a fejlődésben lévő gyermeki szer-vezetnek!

Elégtelen táplálkozás. Eltekintek itt azon ese-tektől, melyekben a szülők szegénysége miatt nem táplálkozhatik a gyerek kellőképpen, csak az ugy-nevezett jobb móduakat veszem tekintetbe. Legalább fele a gyerekeknek étvágytalan, az asztalnál jobbra, balra néz, mindig kezd valamit elbeszélni, hall valamit, arra ábitattal figyel. Minden érdeklő ételén kívül, melyet csak többszöri nógatásra és kelletle-nül fogyaszt. Ennek fizikai oka a második fogzás-

sal járó inguladása, de legnagyobb részben oka a gyermekek lelki nyugtalansága. Ugyanis a kisebb képességű gyerek bizonyos szorongást áll ki lezcké-jének nemtudása miatt, míg a „jobb fejűek“ alig győzik bevárni az időt, melyben tudásukat kimutat-basasák. Inkább alig valamit, vagy semmitsem reg-eliznek. Most ehhez járul a gyermeki agynak a folytonos figyelem által való megfeszítése az iskolá-ban, úgy hogy tisztán szellemi befolyásból is magya-rázható az étvágy hiány. Ennek igen gyakori követ-kezése a gyerekek elerőtlenedése és a csontoknak, s különösen a gerincoszlopnak elferdülése. Ezen igen gyakori betegségről kissé terjedelmesebben kell szó-lanom. Első sorban eljőn angolkóros gyerekeknél, ugyanis ezen betegségben a csontokból többé ke-vésbé hiányoznak a szervesen alkatrészek és emiatt azok lágyabbak a rendes alkatu csontoknál. Továbbá előjön egyik tünete a tuberculosinak, amely igen gyakran fészket rak éppen a gerincoszlopnak vala-melyik csigolyájában. Ha ezen betegség egy sorduló csigolyájában föllép, azon gyerek föltétlenül pupos lesz, azaz gerincoszlopa elferdül. De előjön tisztán mechanikai okokból is a ferdülés.

A gerincoszlop mellett kétoldalt elhelyezett iz-csoportok egyenlő feszülés mellett egyensúlyban tartják azt. De irásközben, avagy bármely okból származott ferde ülés alkalmával az egyik oldali izmok erősebb feszülésben vannak és így hamarabb elfáradnak. Ha elfáradnak nem képesek az olleu oldali izmoknak egyensúlyt tartani, következésképpen a gerincoszlopnak kell hajolnia az erősebb izmok oldala felé. Ha ezen jelenség igen gyakran ismétlő-dik, a gyerek lassanként csupa szokásból görbén fog ülni, ami a gerincoszlop elferdüléséhez vezet. Természetesen ez ritkábban jön elő egészséges csont-rendszerrel bíró gyerekeknél, de igen könnyen ra-chiticus, tuberculositicus, tehát beteg egyéneknek.

Kikerülhető a tuberculoosis kifejlődése gyakori szellőztetés által, a rachitis-angolkór azonban az iskola, illetőleg annak személyesítője, a tanító által meg nem előzhető. De itt is tehet a tanító sokat azáltal, hogy a gyengébb kinézésű, sápadtabb gyere-keket lehetőleg a köseppe ülteti, mert így figyelés alkalmával és iráskor is egyenesebben fognak ülni. S ezáltal ritkább fog a gerinc elhajlása lenni. Még a tornázással is sokszor lehet a gerincelferdülések fellépését megakadályozni. De már elemei iskolában tornaórát nem tartanak, hanem mindennap egyszer, esetleg kétszer egy-egy negyedórát. Azt is úgy, hogy annak egyrészt valami társasjáték töltse ki, míg a rövidebb része, mondjuk 5—6 perc, álljon szabályos gyakorlatokból, mint vezényszóra legugrogolás, masiro-zás, a törzsnek ide-oda hajítása stb. Az ilyen rö-vid, de gyakori tornázás foglalkoztatja, erősíti a testnek minden izmát és még sem volna szükséges egyetlen növendékét fölmenteni alóla, mert azon pár perczig tartó működés még szívbarajos egyének által is veszély nélkül kivihető.

Még laikusok előtt is feltűnő nagyobb elferdü-lés csak a magasabb életévekben jön elő, tehát az iskolai élet felsőbb osztályaiban. Ekkor szövődik hozzá egy más igen fontos dolog, amely legnagyobb mértékben méltó figyelműre. Ugyanis ekkor szokott ami égbajlatunk alatt, tehát a 13—16. élet-években a nemi érettség kifejlődni. Ami rendesen fokozottabb növényben is nyilvánul. De különösen a gyermeki életre van nagybefolyással. Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy ez időben a gyerek szórako-zott, ijedős, ok nélkül elpirul, elsápad, figyelme lan-kadt. Különösen a nőnemea lévő gyerekekre van ez időszaknak rendkívül nagy befolyása. Azok igen nagy része lesz sápkóros, bizonyos physiologiai ok következtében gyanánt. De éppen leányiskolákban ez idő alatt követeinek tőlük többet, házi feladatok, női kézimunkák elkészítése által. Ennek tulajdo-nitom azt, hogy a külvben mulékony sápkór helyett gyöngé testalkatuk és egész életükre vérszegények lesznek. Ennek pedig áldatlan szomorú következmé-nyei egy jövő nemzedékre ki nem fognak maradni.

Ez ellen azonban csak gyökeres orvoslással lehetne védekezni, leányiskolában az oktatás idejét némi részben meg kellene változtatni. Legyen a 6—12. életévig meg a rendes iskola látogatás, miut a fiuknál, de aztán innen a 16. életévig bezárólag semmi iskola. Ha nem ez idő alatt legyenek a szülői háznál, ahol valami egészséges és a női hivatásnak megfelelő foglalkozásban részesülhetnek. Igaz ugyan, hogy ez uton 4 évvel később jutnának a lányok kenyér kereső pályákra, de másfelől az sem tagadható, hogy majdnem 100 procentben erősebb, munkabíró testet hoznának ki az életbe. Ez pedig,

Nem akarok elfeledkezni, t. kgy. az egyházmegye kulturális életének egy fontos tényezőjéről: a *népiskolákról* se. Az iskolákat a protestantizmus elvitte a fogva: az egyház veteményes kertjének tekintette. Ott növekedtek fel; ott erősödtek meg *hitben, tudományban* anyaszentegyházu tagjai. Sajnos, hogy ezeknek a veteményes kerteknek a száma mind kevesbedik; a meglévők mesgyője pedig mind szűkebbre szorul. Egyházaink hagyományos szegénysége miatt, ki kellett eresztanunk kezeink közül *népiskoláink* nagy részét. De, kitagadna azért, hogy azokban az iskolákban usgyrész, most is a *mi tanulóink* tanítanak és tanulmányok számában a *mi édes gyermekeink* tanulnak? Ila — a mi elég sajuos — egyfelől saját egyházi törvényhozásunk s másfelől az állami törvényhozás újabb meg újabb ékeket vert a mi volt iskoláink és egyházunk közé s ez által bizonyos fokú ir, hogy ne mondjam, hideg s támadt: a mi feladatunk az, hogy méltányos intézkedésekkel s mindenek felett az evang. szellemével a növekvő irt betömjük, hogy azon iskolák tanítóiban, továbbra is *munkatársainkat* bírjuk — és a vezetésük alatt álló nő vendékek nekünk jó állampolgárok, okos, mivel egyének, hanem, jó egyháztagok is legyenek.

Ntű. közgyűlés. Az ügyek közvetlen vezetésében eddig nem vettem részt. Nagy szűkegém van azért a mélt. gondnok kar és hivatalársam szives támogatására. Kérem egy a gondnok kar, mint az egyházmegyei tanács tagjait, kérem papársaimat, tanító társaimat, hogy ha bizalmukkal megajándékoztak: azt ne vonják meg tőlem ezutánra se. Mert a mig ezt bírom, csak addig tudom és csak addig is akarom ezt az állást betölteni.

Uj tanárok. A székelykereszturi unitárius gimnáziumnál a tanári állások következőleg töltettek be: földrajz-történelemre rendes tanár *Szentmártoni Kálmán*, magyar-latin helyettes tanár *Péter Lajos*, magyar-latin helyettes tanár *Fogarasi Géza*, mennyiségtan-teremtés tanár *Lőrinczi Géza*.

A székely-ügyek uj vezetője. *Darányi Ignác* földmivelésügyi miniszter *Balogh Vilmos* államtitkár ezen állásra történt kinevezetése folytán a székely földmivelő nép gazdasági felszólalására irányuló tevékenység vezetésétől, megbízatásában kifejtett kiváló szolgálatának teljes elismerése mellett, saját kérelmére felmentette és a tevékenység vezetésére *Kasy József* miniszteri tanácsost bízta meg.

Ünnepelt főszolgabíró. Az udvarhelyi járás körjegyzői kara tegnapelőtt, pénteken, kellemes óvációban részesítette szeretett főszolgabíróját, *Dr. Demeter Lőrinczet* nevénapja alkalmából. Testületileg jelentek meg jegyzőink *Demeter* lakásán, amidőn *Gálffy István* a fenyédi kör jegyzője, a Jegyzői-egylet elnöke meleg szavakkal tolmácsolta jókívánásokat és ragaszkodásukat, minek egy értékes emléktárggyal is kifejezést adtak. *Demeter* főszolgabíró megatva mondott köszönetet a nem várt ünneplésért.

Ki akar tengerész lenni? A székelyudvarhelyi cs. és kir. 82. hadkiegészítő kerületi parancsnokság a következő felhívást közzétételre kért föl: Az 1907. évben besorozott azon újonczok, kik a cs. és kir. *haditengerészetben* óhajtanak szolgálni, ez iránt kérésüket sürgősen, legkésőbb azonban folyó évi augusztus hó 20-ig a cs. és kir. 82. számú hadkiegészítő-kerületi parancsnokságnak egyszerű levelező lapon bejelenthetik. Az illetők a jelentkezés sorrendjében a haditengerészetbe lesznek beosztva.

Felolvasó-estély. *Ispanovits Sándor* fővárosi tanár, ki megtanulta a finnek nyelvét és egy teljes évet élt az északi országban, körutjában ide érkezett és f. hó 8-ikán este a Budapest-szállóban felolvasó estélyt tartott. Az ezer tő országában tett megfigyeléseit érdekes előadás keretében ismertette, melylyel a jelen volt közönséget lebilincselőleg elszorakoztatta. *Ispanovits* tanulaóság felolvasását a nagyobb székely fűrdőkön és városokban megismétli.

Az ebzárlat feloldva. Mint a megye hivatalos lapja jelenti, a vesztéségs megszűnt s az ebzárlat Székelyudvarhely városban feloldatott.

Halálozás. *Gyarmathy József* f. hó 8-ikán, életének 70-ik évében elhunyt. A megboldogultat tegnap délután temették el a reformátusok sírkertjébe. *Somogyi Géza* nyugalmazott máv. főmérnök, 53 éves korában e hó 1-én Kolozsvárott elhunyt. Temetése szombaton délután volt nagy részvét mellett. Az elhunytat gyászolják: *Özv. Somogyi Istvánné sz. Szörcey Fanny*, *Somogyi István* és neje, *Somogyi Lajos*, neje és gyermekei, *Szörcey Vincze* és neje, *Bartha Gergely* és családja.

A Homoróvidéki ifjúság Homoródszentpálon, az áll. isk. termeiben f. hó 15-én, *Kiss Sándor* elnöklété mellett, jótékonycélu kosaras táncmulatságot rendez. Belépő díj: személyjegy 1 K 20 fill., családijegy 3 K. Kezdte d. u. 5 órakor.

Művészostély. Három fővárosi országos hírd művész: *Gyöngyi Izó* a Király. és Magyarorszinház tagja, az ország első humoristája, *Székely (Jakab) Gyula* a Népszinbáz vígopera baritoristája és *Gyöngyi Jolán* dalművésznő tegnap este a Budapest-szálló szintermében fényes sikerű művész-estélyt tartottak. A művész társaság ma d. u. résztvevő a szentmihályi vértanúk szobrának leleplezési ünnepélyén.

Nagyszombeni róm. kath. plebániának három jolöltje van: *Hohenlohe Egon* horczeg, ki ez időszerűt Rómában tartózkodik, hogy megszerezze a dr. theologiai gradust; *Gróf Mikes János* udvarhelyi esperes-plebános és *Meisel József* segésvári plebános, szentszéki úlnok.

Hangverseny Korond fűrdőn. Korond fűrdő közönsége vasárnap, változatos számokból összeállított gazdag műsorral hangversenyt rendezett. A kies fekvésű székely fűrdő közönsége zsufolásig megtöltötte erre az alkalomra a vendéglő nagytermét. A hangversenyt a fűrdő zenekar nyitánya vezette be. A nyitány után *Relexán Katicza*, — Kolozsvárról énekel három Fráter nótát a cigány zenekar kísérete mellett. Ezt követte *Székely Sándor* felolvasása. Majd *Gáspár Gábor* játszott cimbalmon magyar dalokat temperatúrosan. Utána *Veszprény Lajos* dr. a kolozsvári vonosnégyes tagja játszott klasszikus darabokat hegedűn. Ezután *Székely Sándor* ült zongorához s néhány saját szerzeményű eredeti dalt fűtyölt el zongorakísérettel. A zenekar játéka fejezte be a minden tekintetben sikerült hangversenyt, mely után tombolajáték következett. A nyeresemény tárgyak ifj. *Gáspár Gyula* korondfűrdő agyagipar gyárából kikörült pompás tárgyakból és az ugyancsak korondfűrdő különlegességet képező ritka szarazsűz és értékes aragont tárgyakból kerültek ki. A tombolat bajnalg tartó táncmulatság követte.

A tanítók államszegélye. A nem állami tanítók fizetésének rendezéséről szóló 1907. évi XXVII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 70000 miniszteri szám alatt, a közeli napokban kiadott Utasítás alapján, a nem állami tanítók fizetését kiegészítő államszegély már kérelmezhető Ezen államszegély elnyerése azonban a többek között azon feltételhez is van kötve, hogy a kérvényező iskolásköz igazolja, miszerint a tanító a miniszteri, vagy miniszterileg jóváhagyott tanterv alapján beosztult és a m. kir. tanfelügyelőség által lattanított tananyagbeosztás és órarend szerint végzi az iskolai munkálkodását. Az így általánosan kötelezővé való tananyagbeosztásoknak és órarendeknek könnyebb és együtetű minta szerint való kiállításra céljából *Gyerkes Mihály* székelyudvarhelyi igazgató-tanító a miniszteri és külön a róm. kath. népiskolai Tantervnek megfelelő szerkezetű, bármilyen osztálybeosztás érdekeit kielégítő és az együtt tanítandó osztályok anyagának egy tárgyból ugyanazon lapon való elrendezésére szolgáló Részletes Tantervnyomatvány (sajtó alatt), az osztályonként csoportosított beosztás számára pedig már miniszterileg is engedélyezett Tananyagbeosztási nyomtatvány fűzeteket készített és ad ki. Minthogy ezen órarend úrlappal is ellátott fűzetek a tantervből felvett anyag elrendezésnek igen jó segédeszközei és utmutatói, melegen ajánljuk azokat úgy az állami, mint a közs. felekezeti és más jellegű iskoláknál működő tanítók figyelmébe. Megrendelhető bármelyik fűzet az egy tanító vezetésé alatt álló hat vagy öt együttes osztály számára postadíjjal 2 K, négy oszt. sz. 1.80 K, három oszt. 1.60 K. két oszt. 1.40 K, egy oszt. 1 K előleges beküldése mellett *Gyerkes Mihály* igazgató-tanítónál Székelyudvarhely.

A csipkeverő tanfolyam. Székelyudvarhelyen tervezett csipkeverő tanfolyam e hó 8-ikán vette kezdetét; beiratkozások mindennap eszközölhetők a tanfolyamon (a vármegyeház termében), vagy *Barcsay Károly* üzletében. Felhívjuk a szülőket, hogy ne mulasszák el ezen alkalmat felhasználni és leányaikat ezen igen kiváló kézimunka elsajátítására elküldeni. Ma már minden nagyobb városban vannak ilyen tanfolyamok, a hol résztvesz a legmagasabb köröktől a legalsóbbig minden munkakedvelő. Hiaz magunknak előny, ha ezen igen értékesíthető, sőt állandó jövedelmi forrást, melyet otthon a házi munka mellett is könnyedén elvégezhetek, elsajátítjuk. Siesünk hát minél előbb, rang és kor különbség nélkül járuljunk a székely háziipar fejlesztéséhez.

Vasadi Kálloza Károly festőművész Székelyudvarhelyen telepedett le, és műtermét a posta épület udvarán újonnan épített műtermében megnyitotta. Nevezett festőművész az erdélyrezi városokban szep sikert ért el művészi alkotásaival. A többek közt *Majláth gróf* püspök is jelentékeny mukálatokkal bízta meg. Ajáuljuk a közönség pártfogásába.

x **Tánciskola.** *Sinkovits József* okl. tánc-tanító f. év október 5-én a Budapest-szálló termében tánc-tanfolyamot nyit.

Kivonat a m. hiv. lapból. Lépfene szarvasmarha állományban járványosan fellépett Homoródmás községben, a községi zárlat elrendeltett. Sertéavész járványosan fellépett és községi zárlat rendeltetett el Rava községben. Rühkór a lóállományban szórványosan fellépett és udvarzárlat rendeltetett el Pirtosmartonos községben. Sertésorbáncz megszűnt és községi zárlat feloldatott Székelykeresztur községben. — *Szabó Mihály* homoródmási lakosnak az almási legelőről m. hó 12-én 1 drb 8—9 éves lempe fűlű, kiséé uohéz elejű barna herélt lova elveszett. Jegye a tompon egy nagy Cs. alakú bélyeg. — *Scherer Sára* kaczai lakos 1 éves piroscarka tehene m. hó 22-én ismeretlen módon elvesztett, a tehén mindkét szarva a mult télen megsérült, azonkívül még a kaczai bélyegző égés jelével bír.

KÖZGAZDASÁG.

Horemagot termelő gazdák figyelmébe.

Azon gazdák, kik akár lóheréből, akár luczernából legalább 50 métermázsza magtermést várnak és arankájuk uincs, tudassák ezt *Mauthner Ódón* budapesti magnagykereskedővel. Ennek utána *Mauthner* elküldi egyik tisztviselőjét és a herét még lábán megtekinteti. Ha azon területen aranka nem mutatkozik, akkor az ott termő luczerna, vagy lóheremag 100 kilóját 8—10 koronával magasabb áron fizeti, mint az arankás mag akkori napi ára. Akiknél tobat még találkozik aranka, irtsák most erélyesen, hiszen 100 kilónként 8—10 K bevételi többlet busásan megtéríti az arankairtással járó költséget.

TÁVIRATOK.

Budapest, augusztus 10.
(Érk. d. u. 5 ó.)

Horvátok szemtelenkedése.

Zágrábi távirat horvátok két újabb botrányáról ad hírt. Druje község képviselőtestülete elhatározta, hogy táviratilag a királyhoz kérést küld, hogy a horvátokra nézve sérelmes vasuti szolgálati szabályzatról szóló törvénytől tagadja meg a szentesítést. Dalja község tanácsa pedig elhatározta, hogy sürgős petíciót intéz a magyar kormányhoz, melyben tiltakozik, hogy a községben eddig fennállt magyar vasutiskola tovább is fenntartassék, mert községükben szerintük csak horvát iskolának van létjogosultsága.

A nagykarolyi választás.

Károlyi Mihály gróf ma táviratilag értesítette a nagykarolyi függetlenségi párti bizottságot, hogy a felajánlandó mandátumot hajlandó elfogadni. Ezen távirat következtében a nagykarolyi alkotmánypártiak elhatározták, hogy csatlakoznak *Károlyi Mihály* jelöléséhez, kinek megválasztása ily módon egyhangu lesz.

Elkobzott ujság.

Budapesti ügyészség vizsgálóbíró rendeletére ma a Társadalmi forradalom című politikai lapot oszlatygyűlöletre való izgatás miatt elkoboztatta.

Kiadja: Becsek D Fia könyvnyomdája.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, miszerint Budapestről művészi körutazást téve, e városba jöttem s itt tartózkodásom idejére

festészeti műtermet

rendezem be, ahol készítek természet, vagy fénykép után életnagyságu arcképeket olajban vászonra, mellkép nagyságtól kezdve egész életnagyságig, hű kivitelben, felelőségem mellett.

Elvállalok minden e szakba vágo munkákat, oltár- és szentképek festését, régi képek kitisztítását vagy kijavítását, megrendelésre fáj- és életképeket.

A legzobb és legbecesebb családai erölye szereteteinknek arcképe, a legzobb család meglepés, ugyszintén kegyeletes dolog az elhunytaknak arcképeit is megörökíteni fénykép után a család számára, melyeket büen, felelőségem mellett — arcz, baj, szem szín megmagyarázása után — legrovidebb idő alatt itt helyben készítek.

Tudomására hozom továbbá a mélyen tisztelt hölgyközönségnek, hogy itt tartózkodásom idejére a művészetet kedvelők részére

női rajz- és festészeti iskolák

nyitottam, hol alapos utbagazítást adok: kreonrajz, partell és oljfestésben, selyem és vászonra, ugy az arczkép-, tájkép-, életkép és virágfestésben.

Beiratkozni lehet a mai upától fogva, hol bővebb felvilágosításra szolgálatok.

Műterem: *Kossuth-utca*, postaeépület.

A művészet iránt érdeklődő urak és urnők műtermemben mindig szivesen láttatnak.

Kegyess pártfogásukat kéri

Vasadi Kálloza Károly,
akad. festőművész.

Faeladási hirdetés.

A korondi közbirtokosság (Udvarhelyvármegye) tulajdonát képező, Korond község határában fekvő, üzemi megjelölés szerint „D” üzemsztály 4., 5., 6., 6/a., 7., 21., 22., 23., 23/a. részletein 38749 k. holdon lévő, a Nagyméltóságú földmivelésügyi Miniszter ur 25412—1907. számú rendelete és az udvarhelyvármegyei közigazgatási erdészeti bizottság 865—1907. számú véghatározatával eladásra cuedélyezett összes luczfenyő és bükkfa anyag, mely hivatalos becslés alkalmával 2745 m³ I. osztályu, 9986 m³ II. osztályu, 13.268 m³ III. osztályu luczfenyő fűrészárut, 7205 m³ I. osztályu, 7349 m³ II. oszt., 5237 m³ III. oszt. luczfenyő épület fát, 12799 m³ bükkfát és 54917 m³ bükk tűzfát tartalmaz és a melynek kikiáltási ára 178964 korona, azaz egyszázhetvennyolczerkilencszázhatvanuég korona, Korond község házánál **1907. évi szeptember hó 25-én** d. e. 10 óraker nyilvános szó és írásbeli árverésen a legtöbbet ígérőnek el fog adatni.

Utóajánlatok nem fogadtnak el.

Bánatpénz a kikiáltási ár 10%-a.

Árverési és szerződési feltételek a korondi m. kir. járási erdőgazdálkodásnál, Székelyudvarhelyen és alulírottatnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Korond, 1907. évi augusztus hó 5-én.

Lőrincz Mihály,
közbirtokossági elnök.

Ökfevelés tanítónő (esetleg azonnali belépésre) kerestetik, három

gyermekhez, ki az elemi és második polgári leányiskolai tantárgyakat betanítani képes. Írásbeli ajánlatokat fizetési igény megjelölése mellett kérek.

FEIGL MÓR, fűrészyári igazgató,
GYERGYÓLIBANTELEP.

Szám: 4479—907. kig.

Hirdetmény.

Felhivatnak Székelyudvarhely város iparhatósága területén üzem teleppel bíró összes gyárosai, iparossai és kereskedői, kik hosszmetékekkel, mérlegek, gázórák, köolajmérő készülékek, arcometerok, cukormérők készítésével, illetve ilyenmü, részben külföldön is készült mértékeknek és mérő eszközöknek forgalomba hozatalával rendszeresen foglalkoznak, hogy az általuk gyártott, illetőleg forgalomba hozott és az 1874. VIII. t.-cz. alapján hitelesítési kényyszer alá eső, bélyegezett mértékekkel ellátott mértékeik és mérő eszközök szerkezeti rajzát, részletes műszaki leirással együtt, — melyben kitüntetendő az is, hogy ugyanazon szerkezetek mely különböző nagyságokban, pl. mérlegek mely terhelhetőséggel, gázórák hány lángra stb. készítettnek, — legkésőbb **1907. évi október 26-ig** egyenesen az állami központi mérték-hitelesítő bizottságnak (Budapest, X., köztemető-u. 20/a.) nyújtandók be a kereskedelemügyi miniszter urnak 31963/IV. B. számú rendelete alapján.

Figyelmeztetnek továbbá a gyárosok, iparosok és kereskedők, hogy azon mértékek és mérő eszközök, melyeknek szerkezeti rajza és műszaki leirása a fent megállapított határidőn belül az említett bizottsághoz be nem küldetett, az 1907. évi V. t.-cz. életbe léptetésével kizárólag az új normatikumok alapján fognak hitelesítésre alkalmas vagy alkalmatlan voltukra nézve elbíráltatni.

Székelyudvarhelyen, 1907. július hó 30. án.

Soó Domokos,
h. polgármester.

Udvarhelyvármegye közkórházától.

Sz. 31—907.

Árlejtési hirdetmény.

A vármegyei közkórháznál 1908. évre szükséges 570 köbméter tűzifa beszerzése céljából árlejtést hirdetek. A szállítandó famennyiség száraz hasábos kemény bükkfa kell hogy legyen, ajánlatok 200 köbméter mennyiségre is elfogadtnak.

Vállalkozni óhajtók kötelesek 1 koronás bélyeggel ellátott írásbeli zárt ajánlatukat 50 korona bánatpénzzel ellátva **folyó év augusztus hó 27-ikéig** hozzám annál inkább beadni, mert a később érkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Az árlejtési tárgyalás a kórházi iroda helyiségében **folyó év augusztus hó 28-án délelőtt 10 óraker** fog megtartatni, hol a feltételek is megtudhatók.

Székelyudvarhelyt, 1907. aug. 7.

Dr. Imreh Domokos,
ig főorvos.

Sz. 4968—907

kig.

Hirdetmény.

Székelyudvarhely város tanácsa közlirré teszi, miszerint a régi barompiaczból, ott, ahol a régi vámház állott, 30 méter szélességben és 59 méter hosszúságu területet a városi tanács nagyterméaen **1907. augusztus hó 28-án délelőtt 10 óraker** megtartandó nyílt árverésen bérbeadja.

Kikiáltási ár 800 kor.; az árverezni szándékozók a kikiáltási ár 10%-át kötelesek az árverezést vezető tisztviselő kezéhez letenni.

Székelyudvarhely város tanácsa 1907. évi augusztus 8.

Gotthárd János,
polgármester.

Jrás munkálatok, kézzel vagy géppel (6—8 példány) teljes oldalonként 50 fillérért elvállaltatnak. — Czim a kiadóhivatalban.

765.

á. 1907. számhoz.

Hirdetmény.

A IX. közüti kerület felügyeletével megbizott kir. műszaki tanácsos urnak az 1907. évi április hó 30-án kelt 215/kf számú rendeletével a héjjasfalva—csikgyimesi állami közut 20—21. szakaszán levő 48. sz. hid helyreállítását 6221 kor. 67 fill. összeg erejéig engedélyezte.

A fentemlitett munka kivitelének biztosítása céljából az **1907. évi augusztus hó 24-ik napjának d. e. 10 órájára** a székelyudvarhelyi kir. építészeti hivatal helyiségében tartandó zárt ajánlati versenytárgyalás hirdettetik.

A versenyezni óhajtók felhivatnak, hogy a fentebbi munkálat végrehajtásának elvállalására vonatkozó zárt ajánlatikat a kitűzött nap d. e. 10 órájáig a nevezett hivatalhoz annyival inkább igyekezzenek beadni, mivel a későbbben érkezettek figyelembe nem fognak vétetni.

Az ajánlathoz az általános feltételekben előirt, az engedélyezett költségösszeg 5%-ának megfelelő bánatpénz csatolandó.

A szóban forgó munkálatra vonatkozó műszaki müvelet és részletes feltételek a nevezett m. kir. államépítészeti hivatalnál a rendes hivatalos órákban naponkint megtekinthetők.

Kelt Székelyudvarhelyt, 1907. évi augusztus hó 3-án.

Szobotka Rezső,
kir. főmérnök

766.

á. 1907. számhoz.

Hirdetmény.

A IX. közüti kerület felügyeletével megbizott kir. műszaki tanácsos ur az 1907. évi április hó 30-án kelt 196. számú rendeletével a héjjasfalva—csikgyimesi állami közut 62—63. szakaszán levő 151. sz. hid helyreállítását 2347 kor. 41 fill. összeg erejéig engedélyezte

A fentemlitett munka kivitelének biztosítása céljából az **1907. évi augusztus hó 24-ik napjának d. e. 10 órájára** a székelyudvarhelyi kir. építészeti hivatal helyiségében tartandó zárt ajánlati versenytárgyalás hirdettetik.

A versenyezni óhajtók felhivatnak, hogy a fentebbi munkálat végrehajtásának elvállalására vonatkozó zárt ajánlatikat a kitűzött nap d. e. 11 órájáig a nevezett hivatalhoz annyival inkább igyekezzenek beadni, mivel a későbbben érkezettek figyelembe nem fognak vétetni.

Az ajánlathoz az általános feltételekben előirt, az engedélyezett költségösszeg 5%-ának megfelelő bánatpénz csatolandó.

A szóban forgó munkálatra vonatkozó műszaki müvelet és részletes feltételek a nevezett m. kir. államépítészeti hivatalnál a rendes hivatalos órákban naponkint megtekinthetők.

Kelt Székelyudvarhelyen, 1907. évi augusztus hó 3-án.

Szobotka Rezső,
kir. főmérnök.